

Stana Prosen (1939–2008), astrofilka

Življenje in delo

Poleti 2006 na Krku; slikano iz razgledišča v Dobrinju, v ozadju Čižiči in Meline.

Stana Prosen je bila univ. dipl. ekonomistka in navdušena astrofilka. To, da je bila astrofilka, je rada sprejela in nič več.

Rojena je bila na Hrušici pri Jesenicah. Njena mama je ogromno brala, oče pa je bil krojač, ki ga je zelo navduševala narava. To svojo lastnost je prenesel na hčer. Stana se je že v mladosti zanimala za astronomijo. Poznala je Veliki in Mali voz, znala poiskati Severnico in celo ozvezdje Orion, ki se iz Hrušice ne vidi v celoti, ampak le kot tisti »T« na sredini. Poznala je Venero in Mars.

Maturirala je na Gimnaziji Jesenice in diplomirala na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani. Po diplomi je delala pet let v Železarni Jesenice, potem pa do upokojitve leta 1991 na Prometnem inštitutu ŽG v Ljubljani, kjer je bila sprva raziskovalka in na koncu šefica statistike. Po upokojitvi se je, kakor je v šali večkrat rada rekla, »zaposlila kar pri svojem možu kot pomočnica pri njegovem delu«.

Pomagala je s srcem in zvestobo, z veseljem in ljubeznijo, z nesebičnostjo in požrtvovalnostjo ... Nič ji ni bilo težko narediti, če sem jo kaj poprosil in če je

znala. Blizu sem resnici, če rečem, da je v določenih primerih celo uživala, ko je lahko ustvarjalno pomagala in sem bil jaz zadovoljen in jo pohvalil. Hvalo je sprejemala po gorenjsko. Skoraj je ni marala.

Zavedala se je, da je njeno astronomsko znanje šibko, daleč od znanja poklicnega astronoma, in da je njen prispevek le droben trohec k veličastnemu mozaiku celote. To pa seveda velja tudi zame. S takšno filozofijo sva dolga leta neverjetno složno preživela skupaj in poskušala nekaj narediti za slovensko astronomijo. Če sva kaj in koliko, to ve vesolje in prihodnost.

Stanina rojstna hiša na Hrušici.

O dveh od jutranjega sonca osvetljenih okencih njihovega stanovanja na vrhu hiše mi je pogosto pripovedovala. Tam je kovala svoje prve pesmice.

Kot sorodni duši sva se s Stano ujela na celi črti. Zgradila sva hišico na morju in hišico v hribih. Otok Krk je bil prvo najino dolga leta oboževano zatočišče, hrib Jošt nad Kranjem pa drugo, posebno zadnja leta. Pod Joštom v vasi Javornik sva ob počitniški hišici počenjala vse mogoče: obdelovala vrt, urejevala sadovnjak, ki sva ga zasadila sama, nabirala zelišča in gozdne sadeže, kuhala marmelade, brala, pisarila, sprejemala obiske, pomagala in svetovala ljudem to in ono ..., velikokrat ponoči pa tudi odšla ven in opazovala ali bolj občudovala zvezdno nebo in pri tem podoživljala številne nebesne zgodbe, ki sva jih napisala.

Od vseh najinih skupnih dejavnosti naj se tu zadržim le pri pisariji. Navedel bom bistvene reči. Pisala sva z veseljem, za otroke (Kekec) in odrasle (Gea), pisala sva priročnike za osnovno šolo in resne poljudne knjige – pravljice z zvezdnega neba za vse ljudi do 80. leta starosti in naprej. Kot strokovnjakinja za računalništvo mi je omogočila, da sem bil med prvimi, ki je (precej pred letom 1990) oddajal članke na disketah. Na začetku mi je oblikovala samozaložno dvolistno publikacijo o Perlahu (1990), vsa gradiva v zvezi s projektom TEMPUS, Začetno naravoslovje, tj. *Kaj lahko počnemo s senco*

(Pedagoška fakulteta v Ljubljani, 1993), *Zemlja v vesolju* (Pedagoška fakulteta v Ljubljani, 1993) in *Sonce–Zemlja–Luna* (Pedagoška fakulteta v Ljubljani, 1994).

Skupaj sva napisala okoli 80 člankov in 11 knjig, če štejem zraven še dve prilogi iz revije *Gea*. Najino največje skupno delo so *Zvezdni miti in legende* (*Jutro*, 2002), kar sva pripravljala več let. Uredila je mojo bibliografijo *30 let z astronomijo* (samozaložba, 1994) in *45 let z astronomijo* (*Jutro*, 2005; skupno s hčerko Majo). Sodelovala je na sto in več mojih astronomskih delavnicah širom Slovenije in mi pomagala na Slovenskih festivalih znanosti v Ljubljani v okviru Slovenske znanstvene fundacije, pri kateri je leta 2008 postala častna članica Kluba prijateljev SZF. Ustvarjalno je pomagala urediti in pripraviti razstavo mojega publicističnega in pedagoškega dela v Šenčurju leta 2005 itn.

Prebrala je skoraj vse moje poljudne članke in mi svetovala, kje naj kaj popravim, poboljšam. Formul ni marala, čeprav je bila matematični tip človeka z izrazito razvito logiko. Kljub temu, da je bila poklicna ekonomistka in delovala v računalniški sferi, je proti koncu svojega življenja izžarevala vse večjo naklonjenost naravoslovju. To se je posebno pokazalo pri njenem ljubem biovrtu, ki ga je negovala kot otroka in občudovala kakor zvezde na nebu, in tudi njeni veliki skrbi za našo psičko Noto, ki je dočakala skoraj 17 let samo zato, ker ji je kuhala posebej.

Najine glavne skupne publikacije so: *Male zgodbe o Velikem vozu*, Math, 1996 • *Prvi pogled* (učbeniško gradivo za prvo triletje – poglavje Zemlja in vesolje), DZS, 1998 • *Spoznavajmo Zemljo in vesolje* (priročnik za učitelje), DZS, 2001 • *Tudi zvezde praznujejo*, Math, 2000 • *Sonce na nebu*, DZS, 1999 • *Vesolje in Zemlja*, DZS, 1999 • *Raziskovanje vesolja*, DZS, 1999 • *Od kod zvezdam imena*, *Gea*, priloga januar, MK, 1999 • *Najlepše zvezde*, *Gea*, tema marca, MK, 2001 in • *Zvezdni miti in legende*, *Jutro*, 2002.

S sprehoda na hrib Jošt.

Stana je krepko stala na zemlji in do zadnjega diha trdno verovala v ozdravljenje in življenje. Bila je ženska idej in dejanj in ni nikoli silila v

ospredje. Njena tiha mirnost je bila ozdravljajoča. Poleg tega je imela čudovit biovrt, ki ga je negovala skladno z Luninimi menami in pravim astronomskim koledarjem, imela je rada naravo in ljudi okoli sebe, rada je pomagala in svetovala ljudem, rada je imela psičko Noto in sprehode v gozd, na Jošta, Špičasti hrib, na Mohorja, bila je pozitivno naravnana osebnost, velik optimist, umirjena in delovna, pri vseh teh in drugih pozitivnih lastnosti pa je bila še skrajno skromna.

Stanin rek

»Najsrečnejši niso tisti, ki izkoristijo, kar je najboljše, ampak tisti, ki najboljše izkoristijo tisto, kar imajo«.

Srečna dobrovoljka, poletje 2007.

»Njene« brigade

Večkrat mi je živo pripovedovala o »njenih« brigadah, v katerih je delala in kako dobro se je počutila. Zelo ponosna je bila nanje. Jaz sem bil slabši od nje. Bil sem samo v eni sami, v Prždevu pri Demir Kapiji v Makedoniji. Tudi jaz imam krasne spomine. Koliko jih je imela šele ona.

1957, julij – brigada Prem: cesta na Brkine.

1959, poletje – brigada Predoslje-Preddvor: vodovod Kranj.

1960, julij – brigada Grdželička klisura, Leskovac.

1962, poletje – brigada Ankaran: študentsko letovišče.

Praksa

V Železarni Jesenice: kot dijakinja in študentka več let v računovodstvu.

1961 – praksa AIESEC: Mainz am Rhein; Mainzer Verlagsanstalt und Druckerei.

Stana v brigadi leta 1960.

Kratka biografija in strokovna bibliografija

(biografijo do 1991 je napisala sama, bibliografijo pa sem zbral sam)

Rojena na Hrušici 16. 4. 1939. Na Gimnaziji Jesenice maturirala 1958, na Ekonomski fakulteti na Ekonomsko organizacijski skupini diplomirala 1962. Na Hrušici je bila gasilka (vodja čete). Na Ekonomski fakulteti je kot študentka pomagala prof. dr. A. Vadnalu in prof. dr. V. Rupniku pri izvedbi tehničnih del za določene izračune po metodi linearnega programiranja (1959/60). Dve leti je bila demonstratorica za statistiko pri prof. dr. Blaženki Košmelj, eno leto pa pri prof. dr. Mari Bešter za demografsko statistiko. Na željo štipenditorja (Železarna Jesenice) je za diplomsko nalogo vzela delitev čistega dohodka v podjetju.

Njena slika v indeksu.

Prvo zaposlitev je začela 1.10.1962 v Železarni Jesenice kot referentka za statistiko v sektorju za ekonomiko podjetja. Po letu dni pa je začela delati v oddelku za mehanografijo kot organizator za klasične IBM stroje. S sodelavci (Žiga Prestor in Janez Katnik) je v letih 1963-67 organizirala za ŽJ: evidenco prodaje z izdelavo šifranta izdelkov (10 mestna šifra za 70.000 grup izdelkov), evidenco izvoza, mazanja naprav v valjarni Bela in spremljanje proizvodnje v valjarni Bela. V letih 1966 in 1967 je delovala v organizacijskih pripravah za nakup sistema IBM 360 in izdelavi programa za novi sistem.

1. 1. 1968 se je zaposlila na ZŽTP Ljubljana kot programer. Sprva je bila nosilec naloge za formiranje matične evidence za Republiški zavod za socialno zavarovanje. Konec leta 1968 je začela delovati pri pripravi za elektronsko obdelavo personalne evidence in 1969 postala nosilec naloge. Opis dela je v Elaboratu o elektronski obdelavi podatkov personalne evidence (poročilo o delu za 1970 in 1971). Leta 1972 je bila nosilec naloge za sestavo projektne naloge o prenosu podatkov, ki je bila končana v dveh mesecih. Potem je začela s pripravami za formiranje banke podatkov o celotnem prometu. Novembra 1972 je postala vodja oddelka za statistiko in to bila do leta 1991, ko je šla v pokoj.

Umrla je 8. 11. 2008 na Zlatem Polju v Kranju. Pokopana je na Žalah v Ljubljani.

Bibliografija:

Kako ustvarjamo, ugotavljamo in delimo dohodek, brošura za člane ZK ŽJ, izdal Tovarniški komite ZK ŽJ 1963.

Ekonomika podjetij, skripta (ciklostil) za poklicno industrijsko šolo Jesenice, izdala šola 1965, 45 str.

Spremljanje varnosti v železniškem prometu, Medn. posvetovanje o prometu in zvezah, Alpe – Jadran, Lj. 28.–30.3.1985, izšlo dec. 1985 pri Gospodarski zbornici itn., str. 299–310.

Počutje precej vpliva na prometno varnost (Anketa med vlakovnimi odpravniki), Nova proga, št. 12/90, str. 4. Napisala pa je še nekaj člankov za časopis Nova proga.

Od tu dalje so navedena samo dela (elaborati), kjer je bila nosilka raziskovalne naloge; dela, kjer je bila sodelavka torej niso navedena, teh pa je bilo tudi okoli 10):

Elaborat o elektronski obdelavi personalne evidence, Prometni inštitut 1971.

Banka podatkov, Prometni inštitut, 1975, 26 str. in 114 str.

Informacijski sistem v prometu – Banka podatkov. BP – 2. Izredni dogodki, Prometni inštitut, 1977, 84. str.

Prometna varnost na železnici (Poročilo o raziskovalni nalogi za tekoče leto), Prometni inštitut, nov. 1981, 55 str.; nov. 1982, 65 str.; nov. 1983, 96 str.; nov. 1984, 82 str.

Organizacijski priročnik obdelave izrednih dogodkov, Prometni inštitut, jan. 1985, 40 str.

Priročnik za uporabnike obdelave izrednih dogodkov, Prometni inštitut, jan. 1985, 40 str.

Prometna varnost na železnici, ŽG Lj., Prometni inštitut, nov. 1985, 134 str.; okt. 1986, 150 str.; dec. 1987, 122 str. in priloge; dec. 1988, 93 str.; dec. 1989, 43 str.; dec. 1990, 51. str.

Tehnična evidenca osnovnih sredstev za ŽG Ljubljana, Prometni inštitut, dec. 1985, 43 str.

